

Вилијем Шекспир

МАГБЕТ

Режија и адаптација: Никита Миливојевић

Српско народно позориште
ЈУ „Град театар“
Београдско драмско позориште
ИТАКА Арт центар
Újvidéki Színház / Новосадско позориште

ВИЛИЈЕМ ШЕКСПИР

МАГБЕТ

Режија и адаптација: НИКИТА МИЛИВОЈЕВИЋ

Сценски покрет и избор музике: АМАЛИЈА БЕНЕТ
Сценографија: НИКИТА МИЛИВОЈЕВИЋ и ЖЕЉКО ПИШКОРИЋ
Костимографиња: ЈЕЛЕНА СТОКУЋА
Сценски говор: др ДЕЈАН СРЕДОЈЕВИЋ
Асистент режије: ВЛАДИСЛАВ ВЕЛКОВСКИ
Инсписијент: СРЂАН СТОЈНОВИЋ

Улоге:

АНИЦА ПЕТРОВИЋ
НЕВЕНА НЕРАНЦИЋ
МАЈА СТОЈАНОВИЋ
ЈЕЛЕНА СИМИЋ
ДЕЈАН ЋОНОВИЋ
БРАНИСЛАВ ЈЕРКОВИЋ
АРПАД МЕСАРОШ
МАРКО МАРКОВИЋ
МИЛАН ЗАРИЋ
ИВАНА ПАНЧИЋ / СОЊА КЕСЛЕР
ПОНГО ГАБОР

Премијера:

XXXVI фестивал „Град театар“, 16. август 2022, у 21 час,
сцена иза ОШ „Стефан Митров Љубиша“

Премијера у Београдском драмском позоришту : 24. септембра 2022.

**Премијерно извођење у Српском народном позоришту на Шекспир фестивалу:
21. октобра 2022, сцена „Пера Добриновић“**

„Магбет” (1605/1606)

„Магбет” је најкраћа, вероватно „најкрвавија” Шекспирова трагедија, а уједно и једна од најпопуларнијих Шекспирових драма за извођење. Ренесансни записи о изведеним Шекспировим драмама су ретки, али је сачуван детаљан приказ оригиналне представе „Магбет”, захваљујући др Сајмону Форману (1552–1611), лекару, астрологу и алхемичару, који је забележио своје импресије о виђеном извођењу „Магбета”, „Зимске приче”, „Цимбелина” и „Ричарда Другог” (иако се не може са сигурношћу тврдити да је Шекспиров), у лондонском Глобу. Најранији познати текст трагедије „Магбет” објављен је у Првом фолију 1623. године.

„Магбет” у Глобу, 20. април 1610.

У „Магбету” у Глобу, 1610. године, 20. априла, у суботу, требало је прво да се посматра како Магбет и Банко, два шкотска племића, јашу кроз шуму и наилазе на три жене, виле или нимфе, које стоје пред њима и поздрављају Магбета, рекавши му три пута: „Живио, Магбете, краљу Кодора, јер ти ћеш бити краљ, али нећеш родити краљеве”, итд. Затим рече Банко: „Шта, све Магбету, а мени ништа?” „Да”, рекоше нимфе, „живио и ти, Банко, ти ћеш родити краљеве, али нећеш бити краљ”; и тако су отишли и дошли у земљу Шкотску код Данкана, краља Шкотске, и то је било у данима Едварда Исповедника. И Данкан их је обојицу љубазно примио, одмах је поставио Магбета за принца од Камберланда, и послао га кући у сопствени замак, и одредио Магбета да се брине о њему, јер ће сутрадан вечерати с њим увече, и то је и учинио.

И Магбет је смислио да убије Данкана и на наговор своје жене те ноћи је убио краља који му је био гост у сопственом замку; и било је много чудеса виђених те ноћи и претходног дана. А када је Магбет убио краља, крв са његових руку ни на који начин се није могла опрати, нити са руку његове жене, којима је предао крваве бодеже са жељом да их сакрију, поставши обоје истовремено и зачуђени и увређени. Пошто се сазнало за убиство, два Данканова сина су побегла, један у Енглеску, други у Велс, да би се спасли. Пошто су побегли, осумњичени су да су криви за убиство свог оца, што није било тако.

Тада је Магбет крунисан за краља; а онда је он, из страха од Банка, свог старог сапутника, да роди краљеве а да сам не буде краљ, смислио смрт Банку и учинио да га убију на путу док је жахао. Следеће ноћи, док је био на вечери са својим племићима које је морао да позове на гозбу,

на коју је такође требало да дође Банко, почео је да прича о племенитом Банку, са жељом да и он буде присутан. И док је то чинио, устајући да му наздрави, дух Банка је дошао и сео у његову столицу иза њега. А он, окренувши се да поново седне, угледа духа Банка наспрам себе, паде у велику страст страха и беса, изговарајући много речи о убиству, за које, када се чуло да је Банко убијен, сумња пада на Магбета. Затим је Магдаф побегао у Енглеску код краљевих синова, и убрзо су подигли војску и кренули у Шкотску, а код Дансинејна су савладали Магбета. У међувремену, док је Магдаф био у Енглеској, Магбет је убио Магдафову жену и децу, а након битке, Магдаф је убио Магбета. Учите и то и како је Магбетова краљица устала у ноћи у сну, како је ходала и причала и све признала, а доктор је забележио њене речи.

Др Сајмон Форман, (1552–1611)

Преузето са [shakespeare-online.com](http://www.shakespeare-online.com): Mabillard, Amanda.

Going to a Play in Shakespeare's London: Simon Forman's Diary. Shakespeare Online.

<http://www.shakespeare-online.com/plays/simonforman.html>, њерисџуљено 8. априла 2022.

Ко је њај кржави човек?

(*Maibeu*, I, 2)

У *Maibeu* даље делује исти онај Велики Механизам као и у *Ричарду III*. Можда је чак више огољен. Угушење побуне довело је Магбета ближе престолу. Може да постане краљ, дакле, мора да постане краљ. Убија законитог владара. Мора побити сведоке злочина и оне који у њега сумњају. Мора побити синове и пријатеље оних које је пре тога побио. После мора убијати све, јер су сви против њега:

Нек још коњица около прокрстари.

На вешала ко о страху прича. – Оклоп! –

(V, 3)

На крају ће сам бити убијен. Прешао је цео пут по великим степеницама историје.

Maibeu, испричан укратко, ничим се не разликује од краљевских драма. Али излагање садржаја може да обмане. Насупрот хроникама, историја у *Maibeu* није показана као Велики Механизам. Показана је као кошмар. Механизам и кошмар су само различите метафоре једне исте борбе за власт и круну. Али друкчија метафорика означава разлику погледа, чак и више: она је друга филозофија. Историја показана као механизам фасцинира ако ничим другим, а оно самом грозом и неопозивошћу. Кошмар изненађује и плаши. У *Maibeu* историја се приказује кроз лично искуство. И злочин такође показује се кроз лично искуство. Он је одлука, избор и неопходност, иде на властити рачун и мора бити извршен властитим рукама. Магбет сам убија Данкана.

Историја у *Maibeu* непрозирна је као кошмар. И као у кошмару, сви у њу упадају. Механизам се пушта у покрет, затим је човек у опасности да га прегazi исти тај механизам. Тоне кроз кошмар и он долази до грла.”

(...)

„То је ноћ из које је прогнан сан. Ни у једној Шекспировој трагедији не говори се толико о сну. Магбет је убио сан. Магбет више не може да заспи. У целој Шкотској нико више не може да заспи. Нема више сна, постоје само кошмари: 'Кад им опијене природе већ буду лежале у свињском сну као у смрти...'
(I, 7). Пред тим сном, густим и лепљивим, у коме се враћа јава и који не даје заборавља, пред сном који је мисао о злочину, пред сном који није сан, него кошмар, бране се не само Магбет и леди Магбет. Тај исти сан кошмар мучи Банка.”

(...)

„Вештице у *Мајбеџу* спадају у пејзаж и од исте су материје као и свет. Креште на раскршћима и хушкају на убиства. Земља дрхти као у грозници, сокола у лету комада сова кљуном, коњи кидају путо, јуре као бесни, бацају се један на другог и гризу. Нема у свету Магбета никаквог предаха, нема љубави ни пријатељства, нема чак ни пожуде. Или, тачније, пожуда је такође затрована мишљу о убиству. Између Магбета и леди Магбет има много мрачних проблема. Сваки од великих Шекспирових ликова има више од једног дна. Шекспир никад није једнозначан. Овде, у овој вези где нема деце или чија су деца помрла, мушкарац је она. Захтева од Магбета да изврши убиство да би потврдио мушкост, малтене као љубавни чин. У свим обраћањима леди Магбет враћа се стално та тема-опсесија.“

(...)

„Нема трагике без свести. Ричард III је свест Великог Механизма. Магбет је свестан кошмара. У том свету где се убиство намеће као судбина, неопходност и унутрашња нужда постоји само један сан: сан о убиству, које ће прекинути низ убистава, које ће бити излаз из кошмара, ослобођење. Јер од самог убиства гора је мисао о убиству које тишти, које треба починити, од кога нема начина да се побегне.”

(...)

„Магбет – многоструки убица, Магбет – који се купа у крви, није могао да се помири са светом у коме постоји убиство. Можда се у томе састоји мрачна величина тога лика и права трагика Магбетове историје. Магбет дуго није хтео да прими стварност и неопозивост кошмара, није могао да се помири с властитом улогом. Осећао ју је као туђу. Зна да из кошмара нема излаза, да је он људска нужда и судбина или – говорећи савременијим језиком – ситуација човекова. Друге нема.”

Изводи из есеја Јана Кота *Мајбеџ или заражени смрћу* (Шекспир, наш савременик)

Занимљивости

Собзиром на шокантну историју нереда и смрти, глумци судошли до логичног закључка да „Магбет“ не слуги на срећу. Најпознатије од свих позоришних сујеверја забрањује глумцима да помињу име „те шкотске представе“ било где у позоришту осим на сцени. Ако глумац грешком пусти да реч „м“ исклизне у гардероби, он или она мора да изведе ритуал како би преокренуо клетву. Иако се ове лудости разликују у зависности од тога кога питате, глумац ће у већини случајева побећи из зграде, окренути се три пута, плунути, а затим затражити дозволу да поново уђе у позориште. За глумце је једнако узнемирујуће да чују цитат из представе који се изговара ван позоришта. Ако се то догоди, прекршилац мора да рецитије једнак број стихова из друге представе. Глумац Патрик Стјуарт (најпознатији као капетан Пикард из „Звезданих стаза“), члан Краљевске Шекспирове компаније из Стратфорда на Ејвону, налази спас у стиховима из „Сна љетње ноћи“.

Преузето са shakespeare-online.com

Реч редитеља

„Магбет” је она врста изазова за који се редитељ спрема годинама, прижељкује га и „плаши” га се у исто време – (слично као Магбет убиства краља).

Међу разним чувеним Шекспировим мислима, које се често цитирају, посебно место има она да: „Магбет је убио сан, спавати више неће”... Постоје разне занимљиве студије на тему Шекспира и снова у његовим комадима. Сматра се да је од свих Шекспирових великих трагедија „Магбет” највише везан за снове (Фројд се такође бавио „Магбетом”).

У том смислу, ова представа је настала као истраживање управо у вези са сновима. С обзиром на то да је инспирисана разним сликама из снова, могао бих рећи да је главни лик у представи – Сан.

Магбет у једном тренутку каже: „И сем нестварнога, ништа стварно није”. Ова чудесна мисао учинила ми се као нешто из чега је могуће тумачити цео комад. Од тренутка када му вештице кажу пророштво, за Магбета стварност постаје кошмар. Све што се дешава чини се да је само плод његове властите помрачене свести. Сцене као из сна да долазе: стварно и нестварно, могуће и немогуће... Реално и фиктивно мешају се, постају она ивица ножа којом се све време несигурно креће.

Свет као једно потпуно кошмарно, хаотично, „не-стварно” место, мислим да је прилично тачна дијагноза и свега онога што тренутно живимо.

Никита Миливојевић

НИКИТА МИЛИВОЈЕВИЋ – „Ангажованошћу својих представа обележио деведесете године у српском театру, а смелим и новим читањем класике увео га у нови век.” (Јован Ћирилов) Добитник је свих релевантних позоришних признања за режију у својој земљи: (награде Бојан Ступица, више Стеријиних награда за режију, Битефове награде, критике позоришног часописа „Сцена”, годишњих награда Народног позоришта Београд, Југословенског драмског позоришта, Града театра Будва, Народног позоришта „Љубиша Јовановић” Шабац и многих других на фестивалима: Крагујевац, Вршац, Шабац, Нови Сад, Скопље). У заједничкој анкети позоришних критичара Србије представа „Бановић Страхиња” у режији Никите Миливојевића проглашена је најзначајнијим остварењем деведестих година 20. века у српском театру. Године 2000. каријеру наставља у Грчкој. Представе „Иванов” (А. П. Чехов) и „Злочин и казна” (Ф. М. Достојевски) у театру Аморе – проглашене су позоришним догађајима у Атини. Представа „Три сестре” (А. П. Чехов) у театру „Катја Дандулаки” добија награду за најбољу режију у Атини. Поред Грчке, режирао је и у Шведској, Словенији, Македонији, Турској, Немачкој, Италији, САД, итд. (Калдерон, Шекспир, Есхил, Софокле, Чехов, Булгаков, Пинтер, Т. Ман, Брехт, Х. Милер, Ружевич, Витрак, Јонеско, Бонд, Бекет, Стопард, Метерлинк, Сартр, итд). Написао је сценарио и режирао играни филм „Јелена, Катарина, Марија” (Њујорк, 2008–2009) по мотивима књиге „New York, Beograd” Д. Микље. Од 1996. до 2004. редовни је професор на одсеку глума/режија, Академија уметности, Београд, од 2005. до 2009. директор је Београдског интерационалног театарског Фестивала (БИТЕФ) и Театра Битеф. Од 2009. године редовни је професор на Катедри за глуму/режију Академије уметности Нови Сад. Живи и ради у Београду. (<https://akademija.uns.ac.rs>)

АМАЛИЈА БЕНЕТ – Дипломирала је на Конзерваторијуму за сценски покрет и плес „Лабан” у Лондону. Након дипломирања живи и ради у Грчкој. Од 1993. до 2008. радила је као играч и асистент кореографа Константиноса Ригоса. Од 2000. самостално ради као кореограф у позориштима и то углавном у продукцијама националних театара у Солуну и Атини. Током богате каријере радила је са готово свим грчким редитељима, али и у Турској, Шведској, Канади, Македонији, Србији, Кини, на Кипру... Са редитељем Никитом Миливојевићем сарађује од 2002. године.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

НОВИ САД

Позоришни трг 1, 21101 Нови Сад

Телефон: 021/ 6621 411 (централа)

За издавача / АЛЕКСАНДАР СТАНКОВ, управник
У Драма / МИЛОВАН ФИЛИПОВИЋ, директор

Уредник проширеног издања „Град театра“ / СВЕТЛАНА ИВАНОВИЋ
Фотографије за каталог / ДРАГАНА УДОВИЧИЋ
Обликовање плаката / МЕРИН СМАИЛАГИЋ
Гrafички уредник / ЂОРЂЕ ЛАБАТ

Штампа / ЈП СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК, Београд
Тираж 500

162. сезона 2022/2023.

www.snp.org.rs

ЈУ „ГРАД ТЕАТАР“

БУДВА

Директор / МИЛЕНА ЛУБАРДА МАРОВЕВИЋ

БЕОГРАДСКО ДРАМСКО
ПОЗОРИШТЕ

БЕОГРАД

Директор / ЈУГ РАДИВОЈЕВИЋ

ИТАКА АРТ ЦЕНТАР

ИНЂИЈА

НИКИТА МИЛИВОЈЕВИЋ

ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ /
НОВОГРАДСКО ПОЗОРИШТЕ

НОВИ САД

Директор / ВАЛЕНТИН ВЕНЦЕЛ